

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни**

“ОСНОВИ СТРАХУВАННЯ”

(для бакалаврів спеціальності “Туризм”)

МАУП

Київ 2005

Підготовлено *Т. С. Кукліною*

Затверджено на засіданні кафедри міжнародного туризму
(протокол № 2 від 19.09.04)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Кукліна Т. С. Навчальна програма дисципліни “Основи страхування”
(для бакалаврів спеціальності “Туризм”). — К.: МАУП, 2005. — 12 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Основи страхування”, контрольні питання, а також список рекомендованої літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Україна має об'єктивні передумови, щоб стати однією з найрозвиненіших у туристському відношенні країн світу. В умовах розбудови Української держави туризм стає дієвим засобом формування ринкового механізму господарювання, надходження значних коштів до державного бюджету, однією з форм раціонального використання вільного часу, вивчення історії рідного краю.

Туристська галузь є невід'ємною складовою світового ринку.

Туризм не тільки охоплює більшість галузей економіки, зокрема, промисловість, транспорт, страхування, зв'язок, торгівлю, страховий бізнес, культуру, мистецтво, спорт тощо, а й стимулює їх розвиток.

Страхування як універсальний спосіб захисту майнових інтересів людей від стихійних лих та інших негативних впливів на їхнє життя й діяльність використовується з найдавніших часів. Ще в період рабовласницького ладу торговці рабами та судновласники з метою захисту від погромів стали об'єднуватися в співтовариства взаємної допомоги. На цій основі виникли об'єднання людей, зацікавлених у солідарному відшкодуванні матеріальної шкоди, шляхом розподілу збитків між всіма членами такого об'єднання.

Так виникло страхування, сутність якого й полягає в солідарному замкнутому розподілі можливої шкоди між зацікавленими особами, об'єднання яких стали називатися суспільствами взаємної солідарності (СВС).

У доперестроєвний період розвитку туризму організатори турів і подорожей страхували тих, хто подорожує як усередині, так і за межами нашої країни. Здійснювалося воно за обмеженими видами страхування й не мало нормативно-правової бази.

Страхування в галузі туризму має певну специфіку, що виявляється в поділі страхових послуг на два основних потоки. Перший полягає у страховому захисті туристичної компанії як суб'єкта підприємництва від майнових, транспортних, кредитних, відсоткових, селективних ризиків, банкрутства тощо.

Згідно із Законом України "Про туризм" у галузі розроблена і діє Програма забезпечення захисту та безпеки туристів, що передбачає реалізацію державної політики в галузі туризму,

захист і безпеку туристів, запобігання їх загибелі та іншим нещасним випадкам.

Програмою вивчення дисципліни представлено лекційні, семінарські, практичні заняття, виконання індивідуальних завдань, самостійних робіт і залік.

Опанувавши дисципліну, студенти мають

знати:

- сутність страхування та його роль в економіці;
- основну термінологію, яка використовується у страхуванні;
- основні тенденції розвитку страхової справи у сучасному ринковому середовищі України та інших країнах.

А також студенти повинні

вміти:

- розкрити сутність окремих видів страхування і специфіки здійснення їх у сфері туризму;
- використовувати методи страхування, розрахунок страхових тарифів, аналізувати основні показники, що характеризують діяльність страховика тощо;
- вирішувати питання, пов'язані із проведенням ризик-менеджменту практичної діяльності та передачею окремих ризиків страхування.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни

“ОСНОВИ СТРАХУВАННЯ”

№ пор.	Назва теми
1	Сутність, принципи і роль страхування
2	Страховий ринок
3	Страхові ризики і управління ними
4	Методологія страхування
5	Організація страхової діяльності
6	Особисте страхування
7	Майнове страхування
8	Страхування відповідальності
9	Перестрахування і співстрахування
10	Особливості страхування в зарубіжних країнах
11	Правове регулювання страхування туристичної діяльності

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“ОСНОВИ СТРАХУВАННЯ”

Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування

Призначення страхування. Способи здійснення страхування. Класифікація страхування. Страхування як універсальний спосіб захисту майнових інтересів фізичних і юридичних осіб.

Література [3; 6; 14; 18]

Тема 2. Страховий ринок

Загальна характеристика страхового ринку, його структура. Страхові посередники. Вплив туристичного ринку на формування страхових послуг. Тенденції розвитку страхових ринків. Основні проблеми страхового обслуговування туристів в Україні.

Література [4–11; 14–16]

Тема 3. Страхові ризики і управління ними

Поняття та класифікація ризиків. Ризики під час туристсько-екскурсійного обслуговування. Способи управління та зменшення ризику. Аналіз ризиків у бізнес-плані турфірми. Програми страхування підприємств.

Література [4–11; 21–24]

Тема 4. Методологія страхування

Договір страхування як найважливіший етап процесу страхування. Організаційна структура страхування. Система страхової відповідальності. Сутність, зміст та завдання актуарних розрахунків. Запобіжні заходи під час укладання договору страхування.

Література [11; 13; 16–18; 24]

Тема 5. Організація страхової діяльності

Організаційні форми страхової індустрії. Порядок створення страхових компаній. Зовнішнє та внутрішнє середовище страхових компаній. Маркетинг страхування в туризмі. Критерії вибору страхової компанії туристськими організаціями та потенційними туристами.

Література [4–12; 17; 25]

Тема 6. Особисте страхування

Особисте страхування як форма страхового захисту. Умови виплати сум страхового відшкодування в особистому страхуванні. Поняття та особливості страхування життя. Добровільне медичне страхування туристів. Особисте страхування туристів. Особисте страхування від нещасних випадків на транспорті.

Література [4–11; 14; 16; 20]

Тема 7. Майнове страхування

Основні положення і класифікація видів майнового страхування. Характеристика вогневих ризиків. Страхування майна від невогневих ризиків. Інші види майнового страхування.

Література [4–11; 14; 16; 20; 25]

Тема 8. Страхування відповідальності

Поняття страхування відповідальності. Основні види збитків. Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів. Страхування цивільної відповідальності перевізника. Страхування професійної відповідальності. Страхування суб'єктів туристичної діяльності.

Література [4–11; 14; 16; 17; 20]

Тема 9. Перестраховання і співстраховання

Сутність і теоретичні засади перестраховання. Особливості договору перестраховання. Пропорційне та непропорційне перестраховання. Співстраховання і механізм його дії.

Література [3–11; 14; 16–19]

Тема 10. Особливості страхування у зарубіжних країнах

Організація страхової справи за кордоном. Державне регулювання страхової діяльності. Страховий ринок США. Страховий ринок Великобританії. Страховий ринок ФРН. Страховий ринок Росії. Специфіка страхування туристів.

Література [1; 3–11; 14–16; 18–20; 24]

Тема 11. Правове регулювання страхування туристичної діяльності

Правове поле страхування туристичної діяльності. Порядок реєстрації та ліцензування страхових компаній. Державний нагляд за страховою діяльністю. Неправомірні (шахрайські) дії страховиків і страхувальників. Рекомендації туристським організаціям та туристам. Законодавчі, нормативні правові акти, що регулюють відносини в галузі туризму. Договори, що укладаються на ринку туристичних послуг.

Література [1–11; 19]

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Функції страхування.
2. Інвестиційне призначення страхування.
3. Способи здійснення страхування.
4. Відмінність взаємного страхування від комерційного страхування.
5. Характеристика перестраховання і співстраховання. Назвіть спільні риси.

6. Суб'єкт страхових відносин.
7. Вимоги до страховика, встановлені Законом України “Про страхування”.
8. Поняття “страховий інтерес” в особистому страхуванні.
9. Структури страхового ринку.
10. Що належить до елементів інфраструктури страхового ринку?
11. Прямі та непрямі страхові посередники.
12. Чинники, що впливають на ціну страхової послуги.
13. Вимоги до створення нових страхових продуктів.
14. Основні проблеми, характерні для страхових компаній індустріально розвинених країн.
15. Етапи розвитку страхового ринку України.
16. Розкрийте зміст поняття “страховий ризик”.
17. Основні принципи страхування.
18. Регулювання страхових відносин у сфері туризму.
19. Які функції покладено на орган державного нагляду за страховою діяльністю?
20. Охарактеризуйте етапи ризик-менеджменту.
21. Основні способи управління ризиками.
22. Назвіть ризики, що виникають під час туристсько-екскурсійного обслуговування.
23. Мета створення програми страхування на підприємстві.
24. Основні вимоги до договору добровільного страхування.
25. Взаємозв'язок між страховою сумою, страховою вартістю і обсягом страхової виплати для різних видів страхування.
26. Франшиза, її призначення та види.
27. Актуарні розрахунки, їх роль у здійсненні страхування.
28. Форми організацій страхових компаній.
29. Основні види реорганізації страховика.
30. Стратегічне управління страховою компанією.
31. Основні закономірності функціонування страхової компанії.
32. Характеристика грошового обігу страхової компанії.
33. Які показники характеризують обсяг інвестиційного доходу, одержаного страховиком?

34. Пільги з оподаткування, встановлені для страховиків.
35. Характеристика грошового обігу.
36. Умови платоспроможності страховиків.
37. Договір особистого страхування, його класифікація.
38. Які чинники беруть до уваги страховики під час укладання договору страхування життя?
39. В яких випадках страховик не відшкодовує медичні витрати страхувальникові?
40. Які дії має здійснити застрахована особа у разі настання страхового випадку за кордоном?
41. Послідовність розглядання документів для врахування всіх чинників, що впливають на прийняття рішень стосовно виплати страхової суми.
42. Об'єкт майнового страхування.
43. Комплексне, або комбіноване страхування.
44. Характеристика вогневих ризиків.
45. Протиправні дії третіх осіб.
46. Проаналізуйте практику цивільної відповідальності власників транспортних засобів в Україні й за кордоном.
47. Сутність Франкфуртської таблиці.
48. Основні принципи визначення ліміту власного утримання страховика.
49. Особливості непропорційного перестраховання, коли його застосовують. Види договорів непропорційного перестраховання.
50. Форми організації страхової справи за кордоном.
51. Практика здійснення взаємного страхування за кордоном.
52. Які функції покладено на органи державного нагляду зі страхування в закордонних країнах?
53. Загальна характеристика страхового ринку США.
54. Особливості страхового ринку Великобританії.
55. Організація страхового ринку ФРН.
56. Аналогічні послуги страхового ринку Росії та України.
57. Законодавчі, нормативні акти і правові документи, які становлять правове поле страхування в туризмі.
58. Правові основи перестраховання.

59. Суб'єкти правових правовідносин, їх права й обов'язки.
60. В яких випадках зупиняється дія договору страхування та визнається його недійсність?
61. Сутність майнового страхування туристів і туристських організацій.
62. Необхідність страхування в туризмі.
63. Особливості страхування внутрішнього, в'їзного та виїзного туризму.

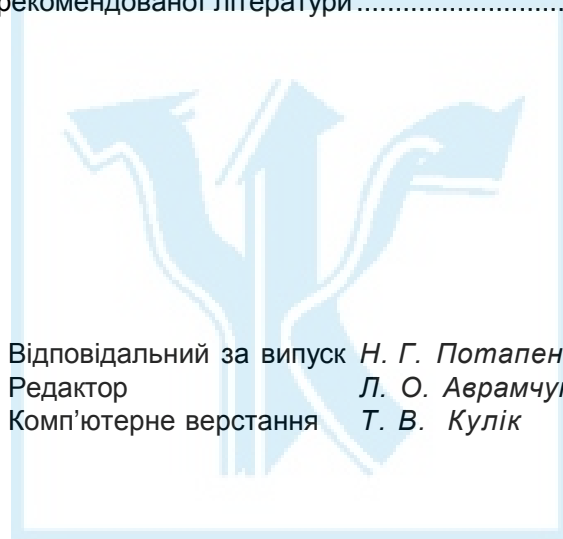
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 25.05.97 № 283/97-ВР.
2. Закон України "Про страхування" від 04.10.01.
3. Закон України "Про туризм" від 15.09.95.
4. Положення про порядок здійснення операцій з перестраховання: Постанова КМ України від 24.10.96 № 1290.
5. Положення про порядок провадження діяльності страховими посередниками: Постанова КМ України від 18.12.96 № 1523.
6. Тимчасове положення про товариства взаємного страхування: Постанова КМ України від 01.02.97 № 132.
7. Типове положення про організацію діяльності аварійних комісарів: Постанова КМ України від 05.01.98 № 8.
8. Положення про порядок формування, розміщення і обліку страхових резервів з видів страхування інших, ніж страхування життя: Затв. наказом Ком. у справах нагляду за страховою діяльністю від 26.05.97 № 41.
9. Інструкція про бухгалтерський облік операцій страхування (крім страхування життя): Затв. наказом Ком. у справах нагляду за страховою діяльністю від 01.07.98 № 32.
10. Інструкція про порядок видачі суб'єктам підприємницької діяльності ліцензій на здійснення страхової діяльності на території України. Умови та правила її здійснення та контроль за їх дотриманням: Затв. наказом Ліцензійної палати при Мін-ві екон. України та Ком. у справах нагляду за страховою діяльністю від 15.07.96 № ЛП-18/78.

11. *Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з організації іноземного, внутрішнього, зарубіжного туризму, екскурсійної діяльності: Затв. наказом Держ. ком. України з питань регуляторної політики та підприємництва і Держ. ком. молодіжної політики, спорту і туризму України 17.01.01 № 7/62.*
12. *Внукова Н. Н.* Практика страхового бізнесу. — К.: Лібра, 1994. — 80 с.
13. *Внукова Н. М.* Практикум із страхування: — К.: Лібра, 1998. — Вип. 1. — 40 с.
14. *Гвозденко А. А.* Страхование в туризме: Учеб. пособие. — М.: Аспект Пресс, 2002.
15. *Менеджмент туризма: Туризм и отраслевые системы: Учебник.* — М.: Финансы и статистика, 2001.
16. *Охріменко О. О.* Страхування у сфері туризму та готельного господарства: Навч. посіб. — К.: Вища шк., 2003.
17. *Правове регулювання туристичної діяльності в Україні.* — К.: Юрінком Інтер, 2002. — 640 с.
18. *Страховое дело: Учебник / Под ред. Л. И. Рейтмана.* — М.: Банк. и биржевой НКЦ, 1992.
19. *Сухов В. А.* Интересы государства и страховщиков совпадают // Рус. полис. — 2000. — № 10 (11).
20. *Таркуцяк В. Н.* Страхування: Навч. посіб. — К.: Вид-во Європ. ун-ту фінансів, інформац. систем, менеджменту і бізнесу, 1999. — 115 с.
21. *Уткин Э. А.* Риск-менеджмент. — М., 1998. — 156 с.
22. *Хохлов Н. В.* Управление риском: Учеб. пособие. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 1999. — 239 с.
23. *Чернова Г. В.* Практика управления рисками на уровне предприятия. — СПб.: Питер, 2000. — 176 с.
24. *Шахов В. В.* Страхование: Учебник. — М.: Страховой полис ЮНИТИ, 1997.
25. *Экономика страхования и перестрахования.* — М.: Анкил, 1996. — 224 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Основи страхування”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Основи страхування”	5
Контрольні питання	7
Список рекомендованої літератури	10

Відповідальний за випуск *Н. Г. Потапенко*
Редактор *Л. О. Аврамчук*
Комп'ютерне верстання *Т. В. Кулік*

МАУП
Зам. № ВКЦ-2188

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП